

neris & obligationis ipsorum foret ad id committere & substitere personas idoneas, quod fieri necesse erat cum absoluta dependentia, ut idem Pastores amovere possent concionatores qui sepius ratione incapacitatis nullum fructum aut utilitatem conferrent Parochianis, adeo ut manutentia per Impetrantes requisita malo admodum foret exemplo, existimante Carolo Ferrer in tractatu de abusu lib. 3. capit. 3. propterea nullam manutentiam concedi posse in simili materia aut casu, qualis erat de Verbo Dei annuntiando, qua opinio corroboraretur & stabiliretur per declarationem Cardinalium datam super 4. cap. sess. 24. predicti Concilii Tridentini in verbis nulla habita ratione cuiuscumque consuetudinis etiam immemorialis, dum agit de Monachis volentibus sibi attribueri auctoritatem concionandi in Cathedris Dominorum Episcoporum aut Pastorum, insuper verò bene examinando fundum negotii manifestè deprehenderetur, quod Religiosi nullum possint habere titulum ut per se in predictis Cathedris concionarentur, illis repugnante jure divino, contra quod nunquam prescriberetur & predictis Constitutionibus Pontificiis, adeo ut ex aqua iustitia nequidem in eo possent manutentia contra resolutiones quæ in contrarium sumerentur auctoritate ordinaria & in vim juris communis, quarum executio nunquam censeretur incidere in viam facti aut attentati cap. 2. de spoliis in 6. quo expresse deciditur quascumque vias turbationis attentati aut spoliari cessare, quandocumque is, contra quem agere intendimus, munitus esset & suffultus jure communi, ad qua omnia conformiter etiam iudicatum foret in prefato magno Consilio, in casu huic simili non obstante antiqua & immemoriali possessione interveniente, & quidem innixa cuidam contractui ex parte predictorum Minoritarum, præterquam quod in casu subjecto concurreret, Impetrantes statione sua præterse in omnem eventum renuntiassent per responsum quod dedissent predictis Aeditis & Magistris Pauperum latus in acta que inde extraxit memoratum, quemadmodum enim possessio animo retineretur, ita contraria animi declaratione amitteretur. Conchius var. resolut. lib. 2. capit. 7. num. 4. 3. & quantumvis postea Festo SS. Philippi & Jacobi anni tum proxime elapsi concionati fuerint, id contigisset ad requisitionem Citatorum, qui existimaverant Impetrantes se se conformaturus iuxta normam predictarum resolutionum ipsis ante propositarum, quibusque iam tum, cum tertio recurrisse occasio concionis ad diem festum, acquevisissent, ut pateret ex documentis in lite per Citatos exhibitis, ad que omnia consecutivè pluresque alias rationes persisterent Citati in & super omnibus prout alias cum expensis, aut alias salutariter &c. postmodum autem die videlicet 6. Februarii ultimo elapsi oblati fuisset libellus à predictis Citatis in quo exponebatur in substantia, quod in materia manutentia litem sustinerentur Citati contra predictos Impetrantes ratione cuiusdam stationis Festorum dierum, in qua iidem Impetrantes nitentur per Curiam manutentia licet male & infundate, prout à Citatis in lite ex variis capitibus fuisse demonstratum, qui iidem pro ulteriori confirmatione aequitatis sui juris lubenter adjunxissent, sententiam ibidem annexam pronuntiatam in magno Mechliniensis Suae Majestatis Consilio in materia simili manutentia, inter Reverendum Patrem Provinciale Guardianum & Conventuales Minoritarum ibidem ab una, & Dominum Archiepiscopum, junctis Dominis Proposito Decano & Canonicis Metropolitana Ecclesie ab altera partibus, ex qua constaret predictos Patres Minoritas declaratos esse non receptibiles, eò quod voluissent manutentia in statione quam prætebant vi contractus & ex antiquo se obtinere, ut in eadem Metropolitana concionarentur, ulterius ad predictum finem lubenter etiam adjunxissent supplicantes, quod contra manutentiam per Impetrantes requisitam sese opposuissent ex previo consensu, mandato, & iussione, Illustrissimi Archiepiscopi, qui etiam ulterius declarasset suam esse intentionem ut deinceps in prefata Ecclesia Parochiali, quoad punctum concionandi, assumerentur tales Concionatores seu Saculares seu Regulares quales predicti Pastores iudicarent expedire: At vero cum status negotii obstaret quominus Citati eadem exhiberent, recurrerent ad predictum Consilium, humillimè supplicantes quatenus predicta facta & allegata insuper ad litem assumerentur, idemque libellus ad dictum effectum ratur haberetur pro Civili, quo viso libello cum statutum fuisset ut supplicantes petitionem suam exponerent in rotula, debite vocata aut citata parte aut ejus Procuratore factaque illius in rotula expositione, dicti Impetrantes contra exhibuissent rationes impertinentias. Quibus omnibus bene maturè expensis Clementissimus Dominus Noster Rex Dux Brabantia &c. admittens ad litem prefatum libellum Civilem & rationes impertinentias, declarat prefatas litteras patentes manutentia sub- & obreptitias, Impetrantesque eo quod vi earum saliter & prout fecerunt, conclusissent, pariterque in materia attentati infundatos & non receptibiles, condemnans eosdem Impetrantes in expensas hac de causa factas iuxta debitam taxam & moderationem prefati Consilii. Actum & pronuntiatum Bruxellis 3. Octobris 1675. extensumque ad requisitionem & sumptus Citatorum.

A. V. GINDERTALEN.

CAPUT IX.

Quæ observanda à Parocho circa Stationarios.

- 1 Primò ne quempiam ad concionandum admittat nisi de licentia Episcopi docuerit,
- 2 Secundò ut curet convenientiorem sibi mitti.
- 3 Convenit ut Parochus per se vel per alium concioni interfuit.
- 4 Conveniens est ut cum stationario collationem instituat.
- 5 Stationario in temporalibus subsidio sit.



Stendimus quidem Capite præcedenti, Fratres Mendicantes vi suarum Stationum quantumvis multorum annorum serie continuatarum Parochis per se munus prædicandi aut catechizandi obire volentibus haud posse obfistere vel impedimento esse; at quia nonnumquam contingit, ut parochi legitime impediti, vel certis diebus ad magnum populi concursum quibusdam locis, præsertim in civitatibus hæcenus insufficientes sint, ut in Quadragesima & Adventu quotidie, aut Dominicis Festis; diebus non unam dumtaxat, sed plures conciones habeant; ideoque necesse sit, ut vel Fratres Mendicantes Stationes suas continuare hæcenus permittant, vel aliquos in auxilium advocent, expendenda sunt, quæ porissimum

mum circa hujusmodi Subsidiarios Parochis agenda incumbant.

Et quidem cum ex Decreto Synodi Tridentina Regulares ad prædicandum in Ecclesiis quas suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur; sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, Sess. 5. cap. 2. De reformat. Parochus attendere debet.

I. Primò, ne ullum in sua Ecclesia prædicare permittat, nisi de hac Episcopi licentia præviè in scriptis doceat. Quod & Synodi, & Episcoporum Decreta sedulo & enixè Parochis inculcant.

II. Secundò, cum Parocho cura Ovium suarum incumbat eoque titulo sollicitè attendere debeat, quo pabulo Oves suæ reficiantur; non cuius vices indifferenter, & cæcò quodam modo, quali ad se non spectaret, an Oves salutari vel infano pabulo pascerentur, committere potest; sed quantum in se est, allaborare debet, ut in infidum suam mittatur, de quo merito confidat, quod populum sincerè Evangelicæ doctrinæ pabulo pascet; & affectuosè ad vitia declinandum & virtutes amplectendum movebit & inclinabit.

III. Quia tamen non ubiq; à Parocho dependet hujusmodi Stationariorum deputatio; neq; semper tales, quales desiderat, obtinere potest, consultum erit interdum à Parochis observari, quod faciendum monuit Synodus Audo-marensis an. 1583. tit. 19. c. 4. "ut quodcumq; alius, quam ipsemet Pastor concionatur, Pastor ipse per se vel per idoneum substitutum concioni inter sit, diligenterque audiat, an porrigatur Christi Ovibus quale convenit pabulum, an dicatur aliquid quod Fidei Catholice, aut bonis moribus non sit consonum, vel quod pias aures possit offendere: Quod si quid hujusmodi observet, mox near Concionatorem; ut apud populum id revocet, aut nobis per se vel per Decanum suum id significet: denuntietque Concionatores eos omnes (id quod etiam rogamus omnes utriusque sexus fideles pro eo quo tenentur zelo tuenda gloria Dei) qui opere, sermone, aut que famati, plus exemplo suo destruunt, quam verbo ædificant."

IV. Tertio, quia Parochus exactiorem Parochiæ suæ notitiam habere solet, quam Stationarii seu Terminarii qui dumtaxat quasi transeundo, & stando, à quo Stationes dicuntur, in Parochiis versantur, multum conveniens, ac penè necessarium est, ut conferant quandoque cum Terminariis, cæterisque Regularibus ipsorum nomine Concionantibus uti monet dicta Synod. eodem tit. cap. 2. "iis de rebus, quas expediat maximè in Concione ad populum ipsorum tractari, ex gr. ut in vitiis quæ maximè illic regnant, maximè invehantur, ut virtutes quæ illic frugent, cum primis commendent, & alia pro populi conditione sibi sumant tractanda, quæ non ita possunt novisse foris advenientes Religiosi, ut Pastores domestici; & ut noverint, maximè tamen utilis sit hujusmodi collatio, quo & Pastor & qui ejus loco est Concionator, cordes uno ore loquantur, & sententiam animi sui per se unus, per alterum alter dicat."

V. Denique si videat Parochus Stationarios sive Terminarios aliove Regulares se veros Parochorum subsidiarios exhibere; sibi que in Officio Pastoralis sedulo, & cum fructu subseruire, dignum & justum erit, ut illos cum omni benignitate ac benevolentia recipiat: "eosque, ut monet Synodus Cameracensis P. 1. tit. 6. cap. 6. apud populum habeat commendatos tanquam operarios mercede sua dignos." Ubique enim, præcipuè tamen in Parochiis ruralibus, Stationarii, aut aliqui ex eorum Ordine solent certis diebus elemosynam à Parochianis quasi in mercedem suorum laborum petere.

Quin & usus obtinuit, ut Stationarii, qui certis designatisque diebus concionantur, sumptibus communitatis ex-

Van Espen Jus Eccles. P. 1.

cipiantur, uti testatur de Sercy loco supra citato: Hi vero qui ab ipso Parocho ob impedimentum repentinum subinde vocantur, ejus sumptibus excipiendos esse monet: quod & moribus Belgii congruit, Conveniens tamen est, ut potius apud Pastorem, quam Laicos hospitentur; ipsaque communitas potius Pastori, quam alteri sumptus suppeditet, atque refundat.

CAPUT X.

Sicuti Parochorum est populum instruere; ita Parochianorum est eum audire.

- 1 Adstruitur auctoritate Scripturae S.
- 2 Auctoritate Concilii Trid.
- 3 Auctoritate S. Caroli.
- 4 Commoda ex frequentatione Parochia provenientia
- 5 Rejicitur inepta cuiusdam glossa.
- 6 Incommoda ex neglectu frequentationis Parochia.
- 7 Motiva dictam frequentationem promoventia.
- 8 Litteræ Pastorales S. Caroli ab Episcopis Belgii adoptata.
- 9 Omnibus Verbi Dei præconibus injungitur ut hanc obligationem populo proponant.



Sicuti boni Pastoris est teste ipso Summo Pastore Christo Joan. 10. Oves proprias noscere, eas præire, ac nominatim vocare, & ad salubria pascua educere, ita eodem testificante, Ovium est vocem Pastoris audire, & vocantem sequi.

Si ergo Parochi tamquam boni Pastoris sit oves pascere & instruere, etiam reciprocè Parochianorum tamquam ovium est, à Pastore Divini Verbi pabulo velle pasci, & jusque vocem audire.

II. Hanc Parochianorum obligationem supponens Synodus Tridentina loco citato Episcopis mandat, "ut monent populum diligenter, teneri unumquemque Parochianum, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei."

III. Huic Synodali decreto parere volens S. Carolus litteras monitoriales, quibus populus de hac obligatione moneretur, in Concilio suo Provinciali VI. edidit; quas in idioma vulgare veritas populo prælegi & explicari per omnes suæ Provinciæ Dioceses voluit.

In his primò ostendit, quanti olim apud antiquos Patres fuerit frequens ad Ecclesiam propriam parochialem fidelium conventus, ac deinde subdit: "Cujus veteris disciplinæ restituentæ in usumque revocandæ desiderio flagrans olim Summus Pontifex Urbanus VI. eo de genere Apostolica Sanctione diligentissimè cavuit, & nuper Sacra Tridentina Synodus Occumenica ab Episcopis fideles non solum hoc moneri voluit, ut frequenter ad proprias Parochiales Ecclesias saltem Dominicis diebus, festisque majoribus accedant, sed illud etiam diligenter ostendit, unumquemque teneri, ubi commode fieri potest, Parochia suæ interesse ad audiendum Verbum Dei.

Hæc Viri Sanctissimi (cui Concilii Tridentini directio præcipuè incumbere dum allegatum Decretum editum fuit) verba utinam expenderent illi, quos non pudet dicere, Decreto Concilii Tridentini non præceptum, sed consilium contineri.

IV. Prosequitur deinde S. Carolus: "His igitur ejusdem Tridentinae Synodi Decretis, & veteri salutarique exemplo adducti, cum populum urbis, Diocesis, Provincieque Mediolanensis nostræ rebus ad saltem necessarios instruat, per bona opera ad præmium sempiternum perducere summopere in Domino cupiamus, hac nostra monitione eos universos & singulos cohortamur, ac per viscera Misericordiae Jesu Christi obsecramus, atque obtestamur, ut quamvis in sua vicinia, oppidis, & suburbis, Oratoria, Capellas, aliasque Ecclesias habeant, ubi sanctissimo Missæ Sacrificio interesse

C

POL

possint; frequententer tamen Dominicis saltem aliisque solemnibus festisque diebus ad suam quique Parochialem Ecclesiam conveniant: ubi à Parocho, cui cura commissæ est, Verbo Dei pascantur, fidei Christianæ rudimentis, aliisque animarum salutis necessariis præceptis erudiantur; ad Sanctissima Sacramenta Religiosius percipienda instruantur, ad eorumque frequentem usum, ut illa sacra Synodus optat, paternis ejus cohortationibus indies magis inflammentur: tum ab eodem item audiant, qui dies festi, si qui in hebdomadam inciderint, colendi, quæ vigiliae jejuniæ servanda sint: Discant ab ipso item, quæ Christiana pietatis officia in illis religiose colendis præstari oporteat; ac quæ præterea Supplicationes, Processiones vel aut Stationes, Ordinationes, Indulgentiæ, Jubilæa indicantur, quæ Matrimoniorum Denuntiationes fiant; quæ item pro ratione temporum, admonitu jussum Episcopali ad diligentem eorum institutionem promulgentur.

V. Si hæc unâ cum ipsa Concilii Tridentini sanctione paulisper expendisset Auctor Libelli, cui titulus: *Exhibitio Canonum circa prædicationem Regularium*, indubie intellexisset ineptitudinem Glossæ, quam pag. 67. citato Concilii Trid. Decreto appendit: "Concilium Trid. ait, Ecclesiæ Parochialis jus non firmat contra Mendicantium Ordines, sed contra alias Parochiales Ecclesias, ac præsertim contra Orotoria seu Capellas..... Ordinum etiam Mendicantium Ecclesiæ sunt Vicariæ, atque appendices Romanæ Ecclesiæ, ideoque quisque Fidelis potest illic Sacra audire: "Si, inquam, Litteras S. Caroli unâ cum ipsa Tridentini lege attendisset, intellexisset suæ Glossæ ineptitudinem. Cum enim edicat Synodus unumquemque teneri sua Parochia; vel ut S. Carolus, *Parochialis propriæ Ecclesiæ interesse*, nonne evidentissimè etiam contra Ordinum Mendicantium Ecclesias firmavit jus Ecclesiæ Parochialis? Num forsitan dicet, Fideles sua Parochia, vel Parochiali propriæ Ecclesiæ interesse, quando Ecclesiis Mendicantium interfunt: Hoc qui dicere audeat, etiâ dicat, Ecclesias Mendicantium esse Fidelium Parochias, aut Parochiales proprias Ecclesias: ipsosque Fratres Mendicantes Fidelium proprios Parochos, coram quibus & Matrimonium contrahi posse affirmet.

Quod verò Auctor addit, Ecclesias Mendicantium esse Vicariæ, ac appendices Romanæ Ecclesiæ, haud capio: Hoc scio, Fratres Mendicantes, eorumque Ecclesias à Sede Apostolica esse probatos, & admissos, ut Parochorum & Parochorum administratos & subsidiarios: Ideoque rectè dici, eorum Ecclesias ex intentione Pontificum & Fundatorum esse vicariæ, & appendices subsidiarias seu succursales Ecclesiarum Parochialium. Sed missâ hac glossâ ad litteras S. Caroli revertamur.

VI. Propositis fructibus ex diligenti Parochiæ frequentatione sperandis ex adverso nunc incommoda ex ejus neglectu obvenerint enumerat, & ob oculos ponit: "Hinc, ait, in plerisque sepe Articulis, & Dei Sanctæque Matris Ecclesiæ præceptorum, quæ ad salutem consequendam Christianum hominem nosse oportet, imperitia, festorum dierum cultus neglectus, debita Christiana pietatis opera non exculta, non cognita Christiana familiarum institutio, languescens Sacerdotum Parochorum omne officium, eorum aliquis contemptus; Sanctissimum Institutum, & Sacrorum Canonum violatus usus; hinc denique Ecclesiis Parochialibus, quæ à majoribus tanto pietatis studio edificatæ sunt, instaurandis, ornandis, fartis rectisque habendis cura multis ex partibus neglecta, in illisque nulla aut penè exigua Ecclesiastica ad Divina Officia obeunda necessaria suppellex."

His tot tantisque malis, atque incommodis unusquisque occurrere studeat, id diligenter exequendo, quod Sanctorum Patrum suadet autoritas, quod Tridentina Synodus moneri jubet, quod ex illius jussu nos de uniuscujusque vestrum salute solliciti, paternis vocibus cohortamur & monemus in Domino."

VII. Denique præoccupat quæ in excusationem neglectus assumenda prævidebat; motivaque pietatis ad sedulam Parochiæ frequentationem incitantia adducit: "Nec vero quemquâ aliquod quod vel ex pluvia, frigore, æstu, temporumque vicissitudine existat incommodum, ab hoc officio deterreat: imo verò ad illud diligentius exequendum, prout in Domino confidimus, se quisque eorum accendat necesse est, qui salutis suæ memores, hujus rei gravitatem eorum, quæ commemorata sunt ratione perpenderit, quique aliquando animo secum reputabunt, non solum Parochialem Ecclesiam sibi datam esse, in qua primum Baptismo suscepto Christo Domino renati, aliis Sacramentis aluntur ad perpetuam salutem; sed Parochum etiam Sacerdotem sibi loco parentis esse debere quem diligant, colant atque observent; hoc sibi proponentes, illum pro fidelibus sibi commissis apud Deum Interpellent, ac deprecatores esse, divinæ Legis Interpretem, Dispensatorem ministeriorum Dei, Christianæ vitæ & morum disciplinæ Magistrum, à quo omne petant pietateque vivendi consilium, ac denique Ministrum omnium ferè, quæ ad salutem eis necessaria sunt."

VIII. Has litteras hic referendas judicavi, tum ut ex illis pateat, quid de obligatione frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ejusque momento senserit Sanctissimus hic Præsul; tum qui litteras has etiam Episcopi Belgii, ut mandato Concilii Tridentini satisfacerent, non semel probarunt & in suis Diocæsis promulgari mandarunt.

Et quidem Andreas Creusen Archiepiscopus Mechlinicum comprisset, subditos suos in crassa Mysteriorum fidei ignorantia versari, eamque pro magna parte oriri eo, quod non haberetur diligentia conveniens, & affectus frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei, ut ipse loquitur in suo Decreto 26. Octob. 1667. evulgato, voluit has S. Caroli Litteras in idioma Flandricum & Gallicum versas suo Decreto annexi, & populo proponi.

Quod idem modernus Antverpiensium Antistes Joannes Ferdinandus Van Beugem evulgato Decreto die 21. Martii 1687. fieri mandavit: "Ut quisque, ait, tum auctoritate tanti viri, tum concludentibus ejus rationibus ad Parochiæ frequentationem impensus incitetur."

IX. Porro Episcopi Belgii, ut juxta legem sibi à Synodo Tridentina positam, populus sæpius de hac obligatione moneatur, præter iterata à se edita Decreta, insuper omnibus Verbi Dei Præconibus, tam Regularibus, quam Sæcularibus hæc duo injungunt: primum, ut "moneant populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis & Festis majoribus accedant." Alterum: "Diligenter item moneant, unumquemque teneri Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei." Instructiones pro concionat. Art. 9. & 10.

Hæc continua Episcoporum mandata, & sæpius iterata Pastoralis exhortationes, sat probant, quantum hujus legis custodia ipsis cordi sit; quod & amplius patebit, si expendimus, quæ in hoc nostro Belgio ad promovendum Parochialium Officiorum frequentationem decreta sint.

CAPITULUM XI.

Quæ in Belgio fuerint statuta ad promovendum frequentationem Parochiæ ad audiendum Verbum Dei.

1. Tempore instructionis Parochialis Missa celebrari non potest.
2. Nemo tempore concionis Parochialis concionari potest.
3. Edicta Regia circa hanc rem.
4. Varia ad promovendum frequentationem Catechismi præsertim circa pauperes.

5 Ma-

5. Magistratum cura in promovendo Catechismo,
6. Quid Litteræ Regiæ de hac re habeant.



ynodi Belgicæ supponentes obligationem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei adeo claris ac evidentibus terminis in Sacris Canonibus, ac novissimè in Synodo Tridentina esse expressam, ut nullo vel apparenti colore obfuscarî posset, non tam fuere sollicitæ, ut hæc legem suis Decretis inducerent, quàm ut removerent ea, quibus à Parochiæ frequentatione populus quacumque ratione avocaretur; eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur & moveretur.

I. "Quia unusquisque juxta Concilium Tridentinum Parochiæ suæ interesse tenetur ad audiendum Verbum Dei, ubi commodè id fieri potest; quo tempore illud in Ecclesia Parochiali annuntiat, (ait Synodus D. Mechl. tit. 10. cap. 5.) nemo in Capellis quæ Parochiæ finibus continentur, concionari, aut Missam celebrare præsumat, sub pœna arbitraria. Et similiter nemo in eadem Ecclesia sub concione Missam, etiam privatam, celebret."

Similiter Biscoducensis sub Masio tit. 11. cap. 3. "Ne Parochiani, qui diebus Dominicis & festis juxta Concilii Tridentini declarationem, Parochiæ suæ interesse ad audiendum Verbum Dei tenentur, ab illo avocentur, præcipit, ne quis Sacerdos eo tempore in Ecclesia Parochiali, aut extra eam in Capellis Sacram facere aut concionari præsumat, sub pœna nostro arbitrio infligenda." Et altera sub Masio, postquam statuit in Parochia, Missa matutinali finita, Catechismus esse instituendum, adjungit: "Caveant Sacerdotes, ne tempore concionis hujus matutinæ, sive etiam Pastoralis, audeant Missam legere, ne occasione hac Auditores à catechizatione avocentur."

"Capellani (ait Synodus Namurcensis anno 1639. tit. 3. cap. 16.) sive intra sive extra Ecclesiam Parochialem tali tempore Missam dicant, ut populus hac occasione à Missa Parochiali, Concione, aut Catechismo non avertatur."

II. Synodus autem Antverpiensis sub Miræo tit. 11. c. 8. eandem frequentandi Parochiam ad audiendum Verbum Dei obligationem ex Concilio Tridentino præmittens, ait: "nemo in civitate nostra, & oppidis, Dominicis & festis diebus ante meridiem extra Ecclesiam Parochialem lingua vernacula concionetur, nequidem sub prætextu Indulgentiarum, aut Confraternitatum: lingua verò externa non fiat concio ante horam decimam."

Quod hæc Synodus statuit, generaliter in Belgio receptum est; tum nimirum nemo in civitate aut oppidis concionari queat eo tempore, quo concio Parochialis habetur; ne populus hac occasione avocetur à Parochia, cui ad audiendum Verbum Dei interesse tenetur.

III. Neque Episcopis dumtaxat, sed & ipsis Principibus curæ fuit, ne quid populum ab officio Parochiali retraheret: Hinc Philippus II. edicto anni 1587. ad Synodum Cameracensem ait, scavit Ne quis diebus Dominicis aut festis tempore Concionis, Summi Sacri, & Vesperarum, audeat ambulare in foro, aut locis publicis, aut propè Ecclesiam, neque intrare popinas, aut publicè quocumque ludo se occupare, vel choreas ducere, vel piscari; aut scholas gladiatorias vel hortos Sagittariorum frequentare sub pœna arbitraria." Et Carolus V. Edicto anni 1531. art. 31. ne quis eo tempore ad tabernas recipiatur.

IV. Porro cum non tantum instructio Parochi, quæ fit per modum concionis necessaria sit, sed vel maximè illa, quæ ad parvulorum & rudiorum captum instituitur quæ Catechismus dicitur, varia quoque quibus tum pueri, tum rudiores adulti ad hujus frequentationem incitarentur & urgerentur, ordinata sunt.

Et in primis Synodus Antverpiensis sub Miræo tit. 1. cap. 4. statuit "ne Pastor inducat Rectores Fabricæ & Mendicantes, qui non tam fuere sollicitæ, ut hæc legem suis Decretis inducerent, quàm ut removerent ea, quibus à Parochiæ frequentatione populus quacumque ratione avocaretur; eaque ordinarent, quibus ad eam frequentandam incitaretur & moveretur."

Van Espen Jus Ecclæs. P. 1.

se S. Spiritus aliosque viros probos & honestos matronas ad charitatis officia præstanda promptos, ut sua presentia & opera tam sanctum opus modis omnibus, quibus possunt, promoveant: petatque Pastor à quolibet Magistratu unum alterumque virum pium, honestum & tallium rerum amantem, qui unâ cum ipso Catecheleos continuationi & bono ordini superintendant."

Et cap. 5. pergit: "Ad hanc Catechismum teneantur Ludimagistri & Magistri ducere suos discipulos: pueri verò à sexto ætatis anno usque ad decimum quintum, qui Scholas quotidianas non visitant ob paupertatem, describantur à committendis à Magistratu loci, qui & eò compellantur venire sub pœna quâ parentes, aut ii quibuscumque habitant, mulcentur: in quem finem suspensio datur catalogus in Scholis qui singulis vicibus legatur, absentes requirantur, quos si contingat sæpius sine causa legitima abesse, deferantur ad Superintendentes castigandi; & Rectores mensæ pauperum elemosynas dari solitas Parentibus, qui suas proles non mittunt ad Catechismum, suspendant. Si verò animadvertatur quod catechizatio fieri commodè non possit hora prima, fiat aut manè post Missam matutinam aut luminam Missam: ita tamen ut semper sit certa hora, & quantumcumque pauci conveniant, non ideo omitatur."

Utque etiam pauperiores, ait cap. 8. ea quæ salutis sunt discere possint, emanant sumptibus mensarum pauperum, vel communitatum libelli Catechismi & præmia ad pueros excitandos."

V. Quæ verò, ajunt Statuta Synodalia Gandensia sub Antonio Triest, "Plurimi arte mechanica & ex elemosynis victitantes, quò rudiores existunt, eò rudiores reperiuntur in frequentando Catechismo, eos singulariter curæ Parochorum & Catechistarum in Domino commendantes, quantum opus est mandamus, ut importunè, opportunè instent apud Dominos temporales & Magistratus, quatenus omnem operam in promotionem profectus spiritualis hujusmodi ignorantium impendant; ac ipsis exponant Decretum Principis desuper emanatum litteris ad Concilium Flandriæ directis, nec non alias litteras ejusdem Concilii datas ad singulos Diocæsis nostræ Magistratus, quarum copias ad finem horum Decretorum adjicimus."

VI. Litteræ Regiæ datæ ad postulationem Episcopi Gandensis, quarum hæc Decreta meminere injungunt omnibus Magistratibus Diocæsis Gandensis, ut adigant Ludimagistros & Magistros sub pœna suspensionis ab officio, adducere pueros Scholas suas frequentantes ad locum Catechismi habendo per Episcopum aut Decanum ruralem assignatum aut assignandum.

Ex his fat intelligitur, Belgii nostri Moderatores seu Ecclesiasticos seu Politicos nihil prætermisissè, quò tum prædicationis tum Catechismi Parochialis adeo pium & necessarium opus promoverent; & populus in illis quæ salutem animæ spectant, debite instrueretur: illud dumtaxat dolendum, tam sancta ac necessaria Decreta adeo negligi, atque ob eum neglectum fideles præcipuè pauperiores in tanta Mysteriorum fidei & Religionis nostræ ignorantia versari.

Ceterum de qualitate & ætate in Pastoribus ceterisque curam Animarum gerentibus requisitis tractabitur in Parte Secunda, ubi de qualitate & ætate ad Beneficia requisitis agetur. Similiter de examine & concursu ad Pastorum instituendis; item de officio & jure Pastorum in administratione Sacramentorum, celebratione Exequiarum, & Funeralium suorum Parochianorum; jure ad decimas, oblationes, atque competentiam Pastorem; aliisque ad munia Parochorum atque jura Ecclesiarum Parochialium pertinentibus in Secunda Parte sub suis respectivè titulis agetur.

C 2

TL